גמרא

ואי כתב ראשו ולא כתב זקנו הוה אמינא משמע תרתי דאתי עשה ודחי את לא תעשה ומשמע (א)דהקפת כל הראש שמה הקפה ואכתי בתער מנלן להכי כתב רחמנא זקנו ור"א אדאתי עשה ודחי את לא תעשה מנליה יליף מגדילים דתניא [1]לא תלבש שעטנז (א)

הא

פירוש

ואי כתב רחמנא ראשו ולא כתב זקנו ה"א. דהאי דכתיב ראשו תרתי משמע דאתי עשה דמצורע דכתיב וגילח את כל שערו ודחי לא תעשה דלא תקיפו (ב) את פאת ראשכם ומשמע נמי מדכתיב לא תקיפו פאת ראשכם דהקפת כל הראש שמה הקפה אבל עדיין לא מצינו דבתער הוי להכי כתב רחמנא זקנו למילף ליה מפאת זקנם לא יגלחו דכתיב ביה השחתה [וגילוח] דהיינו תער: (א)ורבנן האי ראשו מאי דרשי ביה. ואי קשיא ר"א נמי זקנו מאי דריש ביה יש להשיב דאע"ג דדריש ר"א ראשו וגמר א] [גזירה שוה] מנזיר לומר דעשה דחי את לא תעשה זקנו נמי איצטריך למיגמר מכהנים דאי מנזיר לחודיה ה"א בדין הוא שדוחה את לא תעשה דנזיר שכן ישנו בשאלה אבל לאו דכהנים (ג) לא הילכך איצטריך נמי [זקנו] לאגמורי גבי כהנים: ומסתברא דהכי הוא דגרסינן לקמן ור"א דאתי עשה ודחי לא תעשה מנא ליה. והא מנזיר יליף אלא ודאי מנזיר לא ילפינן דאיכא למיפרך מה לנזיר כו' ומה לכהנים כו' ב]כדמפרש לקמן בפרק שני נזירים (דף נח:) מן המורה: ור"א דאתי עשה ודחי לא תעשה מנליה. בשלמא לרבנן דילפי מצורע מזקנו דבהשחתת זקן אתא ליה עשה דוגילח את כל שערו ודחי ליה ללאו דהשחתת זקן אלא לר"א מנא ליה אי מהשחתת זקן כרבנן כיון דלר"א לא אתי ליה עשה דוגילח את כל שערו ולידחי לגמרי את לא תעשה דהשחתת זקן דלדידיה בתער הוא דמישתרי מצורע אבל לא במלקט ורהיטני לא אתיא ליה עשה בהדיא ודחי ליה לכוליה לא תעשה אלא לפלגא דבתער מישתרי אבל לא במלקט ורהיטני ואי מראשו דמצורע דדחי ליה ראשו דבנזיר איכא למיפרך מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ב] ואי מזקנו דכהן מצורע דמותר בתער איכא למיפרך נמי דמכהן לא ילפינן שכן לאו שאינו שוה בכל וכדאמר לקמן בפרק שני נזירין (דף נח:). נפקא ליה מדתניא כו':

הא

תוספות

לאשמועינן דעשה דוגילח דמצורע דחי לאו דהקפת הראש: (ב) ואיצטריך למיכתב זקנו [וראשו] דאי כתב רחמנא זקנו ולא כתב ראשו ה"א דהקפת כל הראש [לא שמיה] הקפה דעיקר איסור הקפה דכתיב לא תקיפו פאת ה"א היינו דוקא כשנוטל הפאות לבד כדאמר בעלמא איזו היא הקפה זה המשוה צדעיו לאחורי אזנו ופדחתו פי' צידעא הוא השער הרבה וגדל[1] סמוך לאזנים ומאחורי אזניו חלק הוא ואין שם שער וכן בפדחתו אין שער וכשנוטל אותם שבצדעיו דהיינו פאת הראש ויהיה חלק שער[2] נמצא שהוא שוה לאחורי אזניו ופדחתו ובהא כ"ע מודו שהוא בלאו ופליגי במגלח כל הראש וגם הפאות דאיכא למ"ד שמה הקפה ואיכא למ"ד לא שמה הקפה: **להכי** כתב רחמנא ראשו. לגלות לן דהקפת כל הראש שמה הקפה כיון דדחי עשה דוגילח ראשו ללאו דהקפה ש"מ הקפה היא: **ואי** כתב רחמנא ראשו ה"א משמע תרתי. כלומר אף כי משמע תרתי דמשמע דעשה דחי לא תעשה ומשמע נמי דהקפת כל הראש שמה הקפה [ואכתי][3] בתער לא ידעינן שיהא גילוח דמצורע דוקא בתער שהרי אהקפת פאת ראש חייב אפילו במספרים שלא בתער שלא הוזכר תער בקרא אלא לא תקיפו סתמא: כתב רחמנא זקנו. מינה דרשי רבנן לעיל דתגלחת דמצורע דוקא בתער הלכך נריכי תרתי ראשו וזקנו ואי קשיא לרבנן היכא דהוא נזיר ומצורע דאיכא בראשו דנזיר תרי לאוין ועשה לאו דתער לא יעבור ועשה דגידול פרע ולאו דהקפה מנא להו לרבנן דדחי עשה דגילוח דמצורע לכל הנהו וי"ל הכל נפקא להו מראשו דמקרא מלא דבר הכתוב לא שנא הוא נזיר ולא שנא אינו נזיר ועוד כיון דגלי לן בזקנו דדחי עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים לאו דהשחתת זקן ועשה דקדושים תהיו[4] הוא הדין שידחה ב' לאוין ועשה דאין סברא להם לחלק בין לאו אחד לשני לאוין והכי איכא תנא לקמן ג] (דף נח.) [בגדילים] דלא מפליג בין לאו אחד לשני לאוין ואע"ג דלאו ועשה [דכהנים] אינו שוה בכל ה"נ לאו ועשה דנזיר ד] [ולאו] דהקפה אינו שוה בכל אלא בנזירין ואנשים לאו דהקפה[5] ולקמן בפרק שני נזירים (שם) חשיב לאו דנזיר שוה בכל ועביד צריכותא ה] דנזיר מכהנים לא אתי שכן אינו שוה בכל וכהנים מנזיר לא אתי שכן ישנו בשאלה וא"ת לר"א כיון דמוקי ראשו לראשו דנזיר ולמימר דעשה דגילוח דחי לאו דתער לא יעבור [וגם] עשה דגידול פרע מאי איצטריך תו [זקנו] לר"א דעשה דגילוח דחי לאו דכהנים דהשחתת זקן [ועשה] דקדושים [תהיו][6] תיפוק ליה מראשו דאיכא[7] למיפרך מה לראשו דנזיר שכן ישנו בשאלה ועוד מה לכהנים שכן ריבה בהן הכתוב מצות יתירות ולכך לא ידחה עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים וכ"ת לכתוב זקנו ולשתוק מראשו דראשו[8] איצטריך לר"א לאגמורי לן דמצות גילוח דמצורע הוי דוקא בתער ולא בשאר משחיתים כדאמר לעיל: **השתא** ו] (פ"ק) משמע הכא בסוגיא דידן דהקפת הראש הוי אפילו בלא תער וכן איתא בת"כ זאת תהיה תורת המצורע ראשו מה ת"ל לפי שיש בזקן משא"כ בראש ובראש משא"כ בזקן שהראש אסור במספרים והזקן מותר והא דתניא בתוספתא (דמכות פ"ג) חייב שתים אחת לצידעא מכאן ואחת לצידעא מכאן ואינו חייב עד שיקיפנו בתער היינו כעין תער ובמכות (דף כ:) נמי דקאמר משוה צידעיו לאחורי אזנו ופדחתו נמי היינו כעין תער ואפילו במספרים והאיך דת"כ איכא למדחי דע"כ לאו באיסור הקפת הראש איירי אלא בנזיר דאסור לגלח ראשו תוך ימי נזרו ואף במספרים למ"ד לעיל לרבות כל מעבירין והכי מוכחא סיפא דהתם דתנא בו והראש מותר לכל אדם והזקן אסור לכל אדם ואי בהקפת הראש איירי איך מותר ראש בכל אדם אלמא בנזיר איירי וקאמר דתגלחת ז] אינו מותר בכל אדם שאינם נזירין ומיהו צריך ליזהר שלא ליטול פאת הראש אפילו במספרים דשפיר איקרו כעין תער וכן נהגו העולם כשמגלחין התינוקות לשייר בצדעיהן הרבה שערות: **ור"א** דאתי עשה ודחי לא תעשה מנא ליה. וא"ת וליתי מראשו וזקנו דדחי עשה אפילו לאו ועשה וכ"ת דמה להנך שכן לאו שאינו שוה בכל הוא דלאו דזקנו ליתא בנשים כדאמר פ"ק דקידושין (דף לה:) א"כ גם לרבנן תיקשה מנלן דבעלמא עשה דחי לא תעשה ואומר הר"ף דמש"ה פריך לר"א דמוקי להאי ראשו משום נזיר דאיכא לאו ועשה וא"כ ח] [צריך][9] מקרא אחרינא דאל"כ לא מצי לאוקמי לקרא דראשו ללא תעשה ועשה אלא בלאו גרידא וכראשו דאיניש דעלמא למידחי לאו דהקפה כמו שרבנן מעמידין אותו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה וזקנו לאשמועינן דאפילו לאו ועשה דחי ואי לא הוה [כתיב ראשו לא הוי] ידעינן דהקפת כל הראש שמה הקפה קמ"ל ראשו. ובתוספות אחרינא מפרש הכי לר"א עשה דדחי לא תעשה מנא ליה מדמוקי זקנו לעיל בכהן מצורע ודחי עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים לאו דזקן ועשה דקדושים תהיו[10] אלמא פשיטא ליה לר"א בעלמא דעשה דחי לאו גרידא דאל"כ מנא ליה לאוקמיה בכהן לוקמיה בזקן דישראל דמצורע ולאשמועינן דעשה דגילוח דמצורע דחי לאו דהשחתה דישראל אבל בכהן מצורע דלמא לא דחי לאו ועשה דכהנים דקדושים[11] דבשלמא לרבנן דמוקמי ראשו דמצורע למימר דעשה דגילוח דחי לאו דהקפת הראש ט] א"כ ה"ה דעשה דמצורע דחי לאו דפאת זקן והלכך לישראל וכו'[12] והר"ס אמר דלרבנן ניחא דמצינו למימר דראשו אם אינו ענין לשאינו שוה בכל דנפקא לן מזקנו אפילו לאו ועשה שאינו שוה בכל תניהו ענין ללאו השוה בכל ואל תתמה דהלא שפיר אצטריך ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה דאיכא למימר [מסברא] נפקא ליה וכזה[13] תמלא הסוגיא חלוקה ריש שני נזירין (לקמן דף נח. ושם) דמעיקרא בעי הש"ס למימר דמוקי ראשו להקפת ראש גרידא לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה ובתר הכי צ"ל בכלל הסוגיא דהקפת כל הראש שמה הקפה לרווחא[14] דמלתא אמרה הש"ס הכי את"ל דשפיר נפקא לן דעשה דוחה לא תעשה מגדילים אכלאים [אתי[15] ואי] אתי גדילים לכדרבא כדאמר במסכת יבמות (דף ד:) שקיל[16] הש"ס י] דהא לרבנן שפיר נפקא דעשה דוחה לא תעשה באם אינו ענין ואז נאמר דהקפת[17] כל הראש שמה הקפה כדמסיק ריש פרק שני נזירין אבל לר"א דמוקי ראשו לנזיר מצורע וגם זקנו אתא לכהן אי גמרינן מנייהו נאמר כ] דפליגי[18] דעשה דוחה לא תעשה ועשה אבל[19] לר"א צ"ל ע"כ דנפקא ליה דעשה דוחה ל"ת גרידא בכל לאו כהאי דלא תער מנא ליה במצורע דאי מראשו דלמא לאו למדחי נזיר דאית ביה תרי לאוי ג) דהקפת דנזיר אלא לאו דהקפה גרידא ד) אלא דס"ל השתא להש"ס דפליג ר"א [ואמר] הקפת כל הראש לא שמה הקפה אלא משום דאיכא למפרך כדפרישית בריש מסכת יבמות (דף ה. ושם) מה לכהן שכן אינו שוה בכל נזיר יוכיח מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ל] ואיצטריך תרוייהו ואכתי דעשה דחי לא תעשה השוה בכל מנליה: **יליף** מגדילים. דסמכיה רחמנא ציצית לכלאים למימר דעשה דציצית דחי לא תעשה דכלאים ובהכי ניחא בריש[20] מסכת יבמות לא מצי הש"ס למיפשט דעשה דוחה לא תעשה גרידא השוה בכל מראשו וזקנו והכא פשיטא לרבנן דדחי בלא גדילים והשתא ניחא ליה[21] דסוגיא דשמעתין דיבמות דבעי למימר דאיצטריך קרא לראשו דהקפת ראש שמה הקפה ולהכי ליכא לאוכוחי דעשה דוחה לא תעשה באם אינו ענין [אבל][22] מ] ריש סוגיא דפרק שני נזירין סבר[23] הקפת כל הראש שמה הקפה מסברא:

אמר

עין משפט נר מצוה

סא א מיי' פ"ז מהל' נזירות הלכה טו ופ"ג מהל' ציצית הל' ו ופ"ו מהל' יבום הל' י ופ"א מהל' מילה הל' ט ופ"י מהל' טומאת צרעת הל' ה סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסו סעיף א:

תורה אור השלם

1. לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו: גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ: דברים כב יא, יב

נוסחת הריב"ן

א] בכ"י כתוב כאן גליון. ורבנן כו': ב] כדמפורש כו' מפי המורה:

הגהות התוספות

1. צ"ל דגדל. 2. צ"ל בלא שער. 3. צ"ל אכתי. 4. צ"ל יהיו. 5. תיבות לאו דהקפה נמחק. וצ"ל ומיהו לקמן כו'. 6. צ"ל יהיו. 7. צ"ל וי"ל דאיכא כו'. 8. בס"א ראשו. 9. צ"ל וא"כ אית ליה עשה דוחה ל"ת ותיבת צריך נמחק. 10. צ"ל יהיו. 11. תיבת דקדושים נראה מיותר או אפשר דצ"ל לאו דכהנים ועשה דקדושים. 12. צ"ל והלכך לישראל לא צריך דנפקא ליה מראשו להכי אוקמיה בזקן כהן. 13. בס"א וגזה. 14. צ"ל מסברא ולרווחא דמלתא כו'. 15. צ"ל דלכלאים אתי אבל אי אתי גדילים כו'. 16. צ"ל שקיל וטרי. 17. צ"ל הקפה מספרא. 18. תיבות נאמר דפליגי נמחק. וצ"ל הרי ניגמר בעלמא. 19. מכאן ועד סה"ד עי' הגהות הב"ר על דיבור זה. 20. צ"ל דבריס. 21. תיבת ליה נמחק. 22. תיבת אבל נמחק וצ"ל כמו. 23. צ"ל והכא סבר.

פי' הרא"ש

דהקפת כל הראש שמה הקפה: **ואי כתב רחמנא ראשו ה"א משמע תרתי** וכו' כלומר אף על גב דשמעינן מינה תרתי דאתי עשה ודחי ל"ת והקפת כל הראש שמה הקפה **אכתי תער** מנ"ל. דעל הקפת פאת הראש בין בתער בין שלא בתער מיחייב. **להכי כתב רחמנא זקנו** דשמעינן מינה דתגלחת מצורע בתער ומכאן יש ללמוד דאסור להקיף צדעיו אף במספרים. ומיהו דוקא כשנטלן סמוך לראש דהכי משמע לישנא דאמר במכות המשוה צדעיו לאחורי אזניו. א) ובתוספתא נמי תניא חייב ב' א' לצדעיו מכאן וא' לצדעיו מכאן ואינו חייב עד שיקיפנו בתער והיינו כעין תער וע"כ הורגלו להניח צדעיו מלגלח: **ור"א דאתי עשה ודחי ל"ת מנא** ליה דראשו אצטריך לגלוח מצורע בתער. ומהיכן אתי ליה דחייה. מגדילים תעשה לך דאתי עשה דגדילים ודחי ל"ת דלא תלבש שעטנז וכו'

א) אולי צ"ל והא דתניא בתוספתא חייב שתים. וכ"ה בתוס' ד"ה השתא:

מסורת הש"ס

א) [לקמן נז: נח.], ב) שייך לע"א, ג) צ"ל דהקפה ודנזיר, ד) צ"ל ולא,

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו הא גדילים: (ב) רש"י ד"ה ואי כתב וכו' דלא תקיפו פאת כצ"ל ותיבת את נמחק דהיינו תער הס"ד ואח"כ מ"ה ור"א וכו': (ג) ד"ה ורבנן וכו' לאו דכהנים נ"ב ואם תאמר למאי דמשני יליף מגדילים זקנו למה לי י"ל דאי מגדילים הוה אמינא דוקא גדילים אבל כהנים לא דכיון דריבה בהן הכתוב מצות יתירות חמור טפי דלא אתי עשה דגילוח מצורע וידחה ל"ת דכהנים:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ורבנן וכו' דדרש ר"א ראשו וגמר גזירה שוה. תי' גזרה שוה נמחק ונ"ב עי' א"מ: ב] ד"ה ור"א דאתי עשה וכו' מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ועוד אי וכו' כצ"ל א"מ: ג] תוס' ד"ה ואי כתב רחמנא וכו' איכא תנא לקמן דף נח בגדילים. תי' דף נח בגדילים נמחק. ונ"ב דף מח ע"ב. א"מ: ד] בא"ד ה"נ לאו ועשה דנזיר והקפה אינו שוה בכל אלא דנזירין וכו' מיהו לקמן ריש פרק שני וכו' כצ"ל: ה] בא"ד ועביד צריכותא דנזיר מכהנים לא אתי. נ"ב עי' א"מ: ו] ד"ה השתא פ"ק. תי' פ"ק נמחק ונ"ב ע"כ. א"מ: ז] בא"ד אלמא בנזיר מיירי וקאמר דתגלחת אינו מותר. תי' אינו נמחק: ח] ד"ה ורבי אליעזר וכו' דאיכא לאו ועשה וא"כ צריך. תי' צריך נמחק. ונ"ב ע"כ לאו גרידא. א"מ: ט] בא"ד דחי לאו דהקפת הראש א"כ ה"ה דעשה דמצורע דחי לאו דפאת זקן והלכך לישראל וכו'. מן תי' א"כ עד וכו' נמחק. ונ"ב והלכך לישראל לא איצטריך א"כ משו"ה זקנו בא דעשה דמצורע דחי לאו דפאת זקן ועשה דקדושים כצ"ל. א"מ: י] בא"ד ואי אתי גדילים לכדרבא וכו' שקיל הש"ס דהא. תי' דהא נמחק ונ"ב דאי הכי וכו' דהקפת כל הראש שמה הקפה מסברא כצ"ל: כ] בא"ד אי גמרינן מינייהו נאמר דפליגי דעשה דוחה לא תעשה ועשה אבל לר"א צ"ל ע"כ דנפקא ליה דעשה דוחה לא תעשה גרידא בכל. מן תי' דפליגי עד בכל נמחק ונ"ב דבעלמא עשה דוחה לא תעשה ועשה צ"ל ע"כ דנפקא ליה דעשה דוחה לא תעשה גרידא כצ"ל א"מ ויעוש"ה: ל] בא"ד ואיצטריך תרוייהו. נ"ב עי' א"מ: מ] ד"ה יליף מגדילים וכו' באם אין ענין אבל ריש. תי' ריש נמחק ונ"ב הכא ומסקנת כצ"ל. א"מ:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

א הא גדילים תעשה לך מהם: אמר מר וכולם שגילחו שלא בתער או ששיירו שתי שערות לא עשו ולא כלום אמר רב אחא בריה דרב איקא זאת אומרת א] (א) רובו ככולו מדאורייתא ממאי מדגלי רחמנא גבי נזיר 1ביום השביעי יגלחנו הכא הוא דעד דאיכא כולו ב הא בעלמא רובו ככולו מתקיף לה ר' יוסי ברבי חנינא האי בנזיר טמא כתיב 3מחכו עלה במערבא ב מכדי נזיר טמא דבתער מנלן מנזיר טהור יליף ליתי נזיר טהור ולילף מנזיר טמא מה טמא כי שייר שתי שערות ולא כלום עבד הכא נמי כי שייר שתי שערות ולא כלום עבד בעי אביי ג נזיר שגילח ושייר שתי שערות צמח ראשו וחזר וגילחן מהו מי מעכבי או לא ג בעי רבא נזיר שגילח והניח שתי שערות וגילח אחת ונשרה אחת מהו א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא ג גילח שערה שערה קא מיבעיא ליה לרבא אלא אימא נשרה אחת וגילח אחת מהו א"ל (א) גילוח אין כאן שער אין כאן אי שער אין כאן גילוח יש כאן ה"ק אע"פ ששער אין כאן ד מצות גילוח אין כאן:

מתני' ד) ה נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק:

גמ' חופף ומפספס מני ר"ש היא ו דאמר ו דבר שאין מתכוין מותר ב] אבל לא סורק אתאן לרבנן רישא ר"ש וסיפא רבנן אמר רבה כולה ר"ש היא כל הסורק להסיר נימין מדולדלות מתכוין:

מתני' י רבי ישמעאל אומר ז לא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער:

גמ' איבעיא להו מפני שהיא משרת את השער תנן או דלמא מפני המשרת תנן למאי נפקא מינה כגון דאיכא אדמה דלא מתרא אי אמרת ח מפני שהיא משרת תנן היכא דידעינן דלא מתרא שפיר אלא אי אמרת מפני המשרת כלל כלל לא תיקו:

מתני' ז) ט נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת י היה מגלח כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תגלח אל תגלח והוא מגלח חייב על כל אחת ואחת כ היה מטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא אל תטמא והוא מטמא חייב על כל אחת ואחת:

גמ'

רש"י

הא גדילים תעשה לך. וקא דחי לאו דלא תלבש שעטנז: **אמר רב אחא בריה דרב איקא.** מדקתני או ששיירו שתי שערות לא עשה (ב) כלום זאת אומרת דרובו חשוב ככולו מדאורייתא דמכתב הכא וגילח את ראשו ביום השביעי ולא מיצטריך ליה א] למיכתב ביום השביעי יגלחנו ב] לומר דלא חשיב גילוח עד דאיכא כולו שיער מגולח מכלל מדאיצטריך ליה קרא לאשמועינן דליגלח כולו דאי לאו האי קרא הוה אמינא דברובו סגי ליה דרובו ככולו דאורייתא: **הא.** ביום השביעי יגלחנו בנזיר טמא הוא דכתיב אבל בנזיר טהור לא כתיב אלא וגילח את ג] שער ראש נזרו דלא משמע ליה הכי: **מחכו עלה במערבא.** אהא אתקפתא דר' יוסי בר' חנינא: ג] (ג) **דמכדי נזיר טמא דבתער מנלן מנזיר טהור יליף.** ד] מדכתיב ביה תער אי לרבי כדאית ליה ולת"ק כדאית ליה וכדלעיל(א) וה"ה נמי דליתי נזיר טהור מנזיר טמא מה נזיר טמא ה] כו' והכא הוא דגלי רחמנא כולו הא בעלמא רובו ככולו וכדרב אחא בריה דרב איקא. וא"ת ליגמר מיניה הא לא אפשר משום דהוו להו נזיר ומצורע שני כתובין כאחד: **וצמח ראשו וחזר וגילחן.** נמי לאותן ב' שערות: **מהו.** מי אמרינן כיון דמעיקרא כי שייר אותן שתי שערות לא עשה ולא כלום השתא נמי כיון דהדר וצמח לא עשה ולא כלום (ד) דכמאן דמגלח שתי שערות ו] מעיקרן דמי ומעכבי או דלמא כיון דהשתא קא מיגלח להו להאי דהדר צמח לא חיישינן ולא מעכבי: **גילח שערה (ה) קמיבעיא ליה לרבא.** פשיטא דכיון דגילח את כל ראשו לבר מהנך ב' שערות דכי הדר גילח אחת מהן ונשרה חבירתה שפיר ז] דקאזיל ומיגלח כי אורחיה כמאן דאזיל ומגלח ח] שערו ולההיא דנשרה מאי הוה ליה למיעבד: **אלא אימא נשרה אחת וגילח אחת קמבעיא ליה.** מי אמרינן כיון דכל שערו גילח חוץ משער אחת שפיר דמי דהא לא שייר שתי שערות בלא גילוח או דלמא כיון דמעיקרא שייר לו שתי שערות לאו כלום עבד וכי חזר וגילח אחת לאחר נשירתה דחבירתה נמי לאו כלום עבד דכיון דלא הוי השתא בראשו אלא שערה אחת לא איקרי גילוח וכנשרו שניהם דמי דכי היכי דאם גילח ושייר שערה אחת שפיר גילח דשערה כנטולה דמי הכי נמי כי נשרה אחת משעת נשירותה הויא חבירתה כנטולה וכי חזר וגילחה לאו כלום עבד דכנטולה דמיא: **א"ל.** אי אמרת גילוח אין כאן (ו) דדמי ליה כמי שיש שיער בכאן ד]: **[הכי] קאמינא [אף על פין] שיער אין כאן מצות גילוח אין כאן.** ומיהו בדיעבד שפיר דמי: **מתני' נזיר חופף ומפספס.** חופף כמו חופף עליו כל היום (דברים לג) לשון מגרד ובלע"ז פרי"ר: **מפספס.** שמפריד שערותיו זו מזו. אבל לא ט] במסרק: **גמ' אתאן.** לר"י דאמר דבר שאין מתכוין אסור: **להסיר נימין המדולדלים.** מן הראש אבל עדיין לא נעקרו לגמרי וכיון דמתכוין להסיר כי סורק במסרק הוה ליה דבר שמתכוין ואסור: **אי אמרת מפני המשרת תנן כלל כלל לא.** דמשמע לא יחוף בשום אדמה גזירה שאינה משרת מפני המשרת:

תוספות

אמר מר וכו' או ששיירו שתי שערות לא עשו ולא כלום וכו' זאת אומרת דרובו ככולו דאורייתא. מדגלי רחמנא גבי נזיר ביום השביעי יגלחנו דלא איצטריך דכבר כתיב וגילח אלא לאשמועינן דבעינן תגלחת מלוה שלימה שלא שיירה כלום: הכא הוא דבעי כולו הא בעלמא רובו ככולו. אומר הר"ס ה] דבעלמא קיימי מיהו פאת זקן אמר[1] סוף פרק המצניע (שבת דף צד:) דמלא פי הזוג מחייב דמשמע[2] פורתא: **מתקיף** לה ר' יוסי בר' חנינא האי בנזיר טמא כתיב. [דכתיב ביום השביעי יגלחנו] דמשמע כולו ובריית' משתמעא אף בנזיר טהור שיהא שתי שערות מעכבות: **מחכו** עלה במערבא. בפ' קמא דסנהדרין (דף יז:) אמר מחכו עלה במערבא ו] היינו ר' יוסי בר' חנינא והכא אשכחן מחכו על דבריו: **מכדי** נזיר טמא [דבתער מנלן] מנזיר טהור יליף (דבתער) וליתי נזיר טהור ולילף מנזיר טמא דשתי שערות מעכבות: **נזיר** שגילח ושייר ב' שערות. ובאותה שעה לא ז] גילח יפה ואח"כ המתין לגלח שתי שערות עד אשר [צמחו שער] ראשו וחזר וגילחן לאותן שתי שערות לבד מי אמרינן אותו תגלחת שתי שערות לא כלום הוא [הואיל] וכשגילחן ראשו מלא שער: **נזיר** שגילח והניח שתי שערות וגילח אחת ונשרה אחת. כלומר השניה מהו מי אמרינן כיון דלא גילח שתי שערות לאו גילוח הוא ששתי שערות אית בהו שיעור גילוח או דלמא השתא מיהא לאו איכא שער כלל: **אמר** [ליה] רב אחא מדפתי לרבינא גילח שערה[3] מבעיא ליה לרבא. בתמיה כלומר הא ודאי גילוח הוי כיון שבא[4] לגלח הוי שיעור גילוח: **אימא** נשרה אחת וגילח אחת. כשבא[5] לגלח ח] שיער ה"ג רש"י מי אמרינן השתא מיהא שיער [אין כאן ט] א"ל] גילוח אין כאן שיער אין כאן י]: **אי** שיער אין כאן יש כאן גילוח ה"ק אע"פ ששיער אין כאן מצות גילוח [אין] כאן. הואיל דבתגלחת ראשונה שייר ב' שערות ובתגלחת זאת לא היה רק שער א': מתני' **נזיר** חופף ומפספס. פרי"ר בלע"ז שיחוף ראשו בנתר ובאדמה אף כי פעמים שמשיר שיער דבר שאין מתכוין הוא ומותר לר' שמעון: ומפספס. שמבדיל שערות זו מזו אף כי פעמים שמשיר: **אבל** לא סורק. בגמ' משמע[6] דסתם סורק מתכוין להסיר השער[7]: **ר"י** אומר לא יחוף. כדאמר בגמ': **[כל** הסורק] להסיר נימין המדולדלות. שאינן מחוברות יפה ונוחין להנתק: **[מפני** שהיא] משרת תנן. לא יחוף ט) אותו באדמה[8] מין שמשרת דוקא: או דלמא מפני המשרת. דכל אדמה גזרינן אטו אותה דמשרת: **נזיר** שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה. שהתרו בו על כל פעם ופעם שהוא שותה חייב על כל אחת ואחת וכמו כן תגלחת וכן טומאה כדמפרש ואזיל:

אמר

מקרא

מסורת הש"ס

א) הוריות יג. חולין יט. ע. נדה כט., ב) סנהדרין יז: וש"נ, ג) ב"ק קה., ד) שבת נ: פא., [שם מא: וש"נ], ו) ביצה לה:, ז) מכות כא. קדושין עז:, חולין פב:, ח) [לט סוע"ב], ט) צ"ל באדמה אותו.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה (גילוח אין כאן שער אין כאן). תא"מ ונ"ב בפרק הגוזל קמא דף קה גרים שער אין כאן גילוח אין כאן: (ב) רש"י ד"ה אמר רב אחא וכו' עשה ולא כלום: (ג) ד"ה מחכו הד"א עם ד"ה דמכדי וכו' כתובין הבאין כאחד: (ד) ד"ה מהו וכו' ולא כלום דלאו כמאן: (ה) ד"ה גילח שערה וכו' ומגלח שערו שערה ולהכיא: (ו) ד"ה א"ל אי אמרת גילוח אין לא משמע דדמי ליה כמי שיש שיער בכאן הא קאמרת שיער אין כאן הס"ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' זאת אומרת רובו ככולו מדאורייתא. דבכל התורה כולה רובו ככולו זולת היכא דגלי רחמנא להקפיד על כולו ועי' הוריות דף ג ע"ב אמר ר' יוחנן מפני ששנינו וכו' ובחידושי הורה גבר שם ול"ע ודו"ק: ב] שם אבל לא סורק אתאן לרבנן. נ"ב עי' א"מ: ג] רש"י ד"ה דמכדי נזיר טמא וכו' עד סופו. נ"ב עי' א"מ: ד] ד"ה אמר ליה וכו' כמי שיש שער בכאן. נ"ב הא קאמרת אין שער כאן כצ"ל א"מ: ה] תוס' ד"ה דבעלמא קיימי מיהו פאת זקן. עי' א"מ: ו] ד"ה מחכו היינו ר' יוסי בר' חנינא. נ"ב עי' א"מ: ז] ד"ה נזיר שגילח וכו' לא גילחן יפה כצ"ל: ח] ד"ה אימא נשרה וכו' כשבא לגלח שיער ה"ג. תי' שיער ה"ג רש"י נמחק. ונ"ב ליכא שיעור גילוח כצ"ל א"מ: ט] בא"ד השתא מיהא שער אין כאן, נ"ב כאן מתחיל הדיבור א"ל. א"מ: י] בא"ד כמופו שער אין כאן, נ"ב זהו דיבור אחד עם שלפניו. א"מ:

מוסף רש"י

וגילח אחת. מהספקים ששייר, ונשרה השניה מהו. הוי גילוח או לא (ב"ק קה.). גילח שערה שערה. שגילח כל השערות אחת אחת, קא מיבעי ליה. בתמיה, כלומר הא ודאי גילוח הוי כיון שבשעה שבא לגלח האי שערה הוה שיעור גילוח וגילח אחת ולאחר שנשרה שניה גילוח ... נשרה אחת. שכשבא לגלח אין כאן שיעור גילוח (שם). נזיר חופף. שערו בנתר וחול (שבת נ:) ... (מגילה כו.). ומפספס. מנפץ שערו, דכיון דלאו מתכוין מותר (שבת נ.). אבל לא סורק. במסרק דר"ש בפסיק רישיה ולא ימות, אבל חופף ומפספס פעמים שאינו משיר וכשמשיר דבר שאין מתכוין מותר (שם פא.). אינו חייב אלא אחת כו' לכל אחת ואחת. כל הני חייב במלקות קא מיירי (קדושין עז:).

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ג מהל' כלאים הלכה ו:
סג ב ג ד מיי' פ"ח מהל' נזירות הל' ז וע"ש בכ"מ:
סד ה מיי' פ"ח מהל' נזירות הלכה יד:
סה ו מיי' פ"ו מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שמ סעיף א:
סו ז ח מיי' פ"ה מהל' נזירות הלכה יב:
סז ט מיי' שם הלכה י סמג לאוין רמב:
סח י מיי' שם הלכה יג סמג שם:
סט כ מיי' שם הלכה טז ופ"ג מהל' אבל הל' ז:

תורה אור השלם

1. וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פִּתְאֹם וְטִמֵּא רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלְּחֶנּוּ: במדבר ו ט

נוסחת הריב"ן

א] למיסדר ומכתב: ב] דהא אמר: ג] את כל שער: ד] דכתיב: ה] כלו: ו] מעיקרא: ז] שפיר דמי: ח] שערה שערה: ט] סורק:

גליון הש"ס

גמ' הא בעלמא רובו ככולו. עי' חולין דף יט ע"א ונדה דף כט ע"א: שם מכדי נזיר טמא דבתער מנלן. כלקמן דף מד ע"א:

הגהות התוספות

1. צ"ל שיעורו אמר. 2. צ"ל דפאת משמע. 3. צ"ל שערה שערה. 4. צ"ל דבשעה שבא. 5. צ"ל דהשתא כשבא. 6. צ"ל מפרש. 7. צ"ל נימין. 8. צ"ל באותו מין אדמה.

לעזי רש"י

פריי"ר [פרוטיי"ר]. שפשוף.

פי' הרא"ש

מדגלי רחמנא גבי נזי' ביום השביעי יגלחנו ולא איצטריך דכבר כתיב וגלח את ראשו אלא לאשמועינן דבעינן תגלחת שלימה שלא ישייר כלום הא בעלמא רובו ככולו. האי בנזיר טמא כתיב האי יגלחנו דמשמע כולו ומתני' קתני אף בנזיר טהור ב' שערות מעכבות: נזיר שגלח ושייר ב' שערות. ונמצא שלא קיים מצות גילוח דב' שערות מעכבות בו: צמח ראשו. אותן שערות חזרו וצמחו: וחזר וגלח אותן ב' שערות ששייר בגילוח הראשון מי אמרינן הרי גלח כל שערותיו באלו ב' התגלחות. או דלמא בפעם ראשונה לא גלח כיון דשייר ב' שערות והשתא נמי כיון דצמח שער ראשו לא מקרי גילוח מה שגלח ב' שערות: וגלח א' ונשרה א' מהו מי אמרינן כיון דלא גילח אלא א' לא קיים מצות גילוח. או דלמא כיון דבשעה שהתחיל לגלח היו לו ב' שערות קיים מצות גילוח: גלח שערה שערה מבעי' ליה. מלתא דפשיטא היא דקיים מצות גילוח כיון דבהתחלת התגלחת היה לו כדי שיעור גילוח: א"ל גילוח אין כאן שער אין כאן. ה"ק אע"פ ששער אין כאן מצות גילוח אין כאן ...

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ע א מיי' פ"ג מהל' אבל הלכה [ו] ז:
עא ב ג מיי' פ"ה מהל' נזירות הל' יז ופ"ג מהל' אבל הלכה ד:
עב ד ה מיי' פ"ה מהל' טומאת מת הל' ב סמג עשין רלג:

תורה אור השלם

1. לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לֹא יִטַּמָּא לָהֶם בְּמֹתָם כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל רֹאשׁוֹ: במדבר ו ז
2. כָּל יְמֵי הַזִּירוֹ לַיְיָ עַל נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא: במדבר ו ו
3. וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יְחַלֵּל אֵת מִקְדַּשׁ אֱלֹהָיו כִּי נֵזֶר שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו עָלָיו אֲנִי יְיָ: ויקרא כא יב

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאורייתא היא והא אמר ר' יצחק: (ב) רש"י ד"ה וטומאה בחיבורין מי הויא וכו' דמשום דהוי: (ג) ד"ה והא אמר וכו' לא אמרו שיהא:

פי' הרא"ש

ושתיה דהתראות מחלוקות: מקרא מלא דבר הכתוב לא יטמא. כלומר שממלא ומשלים הכל דגם ביאתו לבית שיש בו טומאה בכלל לא יטמא הוא. כשהוא אומר לא יבוא תרוייהו וקרא יתירא הוא להזהיר על הביאה ועל הטומאה כדמפרש בסמוך שאם נכנס באהל המת והתרו בו משום לא יבוא ומשום לא יטמא לוקה שתים הואיל והב' באו כא': אבל טומאה וטומאה לא מחייב ב' משום דטומאה אי לא פשוט תוספת טומאה בשניה כדמפ' בסמוך: ורב יוסף אמר אפילו טומאה וטומאה אף בלא תוספת טומאה מתחייב שתים אם התרו בו אל תטמא אל תטמא: והושיטו לו מתו ומת אחר. מתו או מת אחר דנזיר מוזהר על הקרובים כמו כ"ג: ה"ג יכול יהא חייב ת"ל להחלו ולא גרסי' לא יחלל דהא לא כתיב גבי אזהרת טומאה ולהחלו גבי כהן כתיב ולקמן גמרינן נזיר מכהן מג"ש דאמו אמו: א"ל רב יוסף ותיקשי ליה מהדא דתנן היה מטמא וכו'. אלא קשיין אהדדי וסמי הך ברייתא מקמי מתני': לא קשיא כאן בחבורין כאן שלא בחבורין. אביי השיב לרב יוסף לתרץ הברייתא והמשנה דלא תקשי אהדדי ולקיים דברי רבה: כאן בחבורין בעודו מחובר למת אם הושיטו לו מת לא מחייב. דמחולל ועומד הוא ואינו מוסיף טומאה על טומאתו: כאן שלא בחבורי' אחר שפירש מן המת והושיטו לו מת אחר

גמ' איתמר אמר רבה אמר רב הונא מקרא מלא דבר הכתוב [1]לא יטמא כשהוא אומר [2]לא יבא [א]להזהירו על הטומאה להזהירו על הביאה אבל טומאה וטומאה לא ורב יוסף אמר האלהים אמר רב הונא [ב]אפילו טומאה וטומאה דאמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו חייב אמאי הא מיטמא וקאים אלא לאו ש"מ אמר רב הונא אפילו טומאה וטומאה איתיביה אביי (א)כהן שהיה לו מת מונח על כתיפו והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו יכול יהא חייב ת"ל [א] [3]ולא יחלל במי שאינו מחולל יצא זה שהוא מחולל ועומד א"ל ותיקשי לך מתני' דתנן היה מיטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא אל תטמא חייב על כל אחת ואחת ואמאי הא מיטמא וקאים אלא קשיא אהדדי לא קשיא [ג]כאן בחיבורין (ב)כאן שלא בחיבורין וטומאה בחיבורין דאורייתא (א) הא אמר רב יצחק בר יוסף א"ר ינאי [ד]לא אמרו טומאה בחיבורין אלא לתרומה וקדשים אבל לנזיר ועושה פסח לא ואי אמרת דאורייתא מאי שנא [ה]כאן בחיבורי אדם באדם כאן בחיבורי אדם במת אבל טומאה וטומאה לא דהא מיטמא וקאים טומאה וביאה נמי הא מיטמא וקאי אמר רבי יוחנן כאן בבית כאן בשדה

בבית

אמר רבה בר רב כהנא[1] מקרא מלא דבר הכתוב לא יטמא כשהוא אומר לא יבא. גבי נזיר כתיבי הני קראי להזהירו על הטומאה להזהירו על הביאה כדמפרש בסמוך כשנכנס לאהל המת אם [התרו] בו משום לא יטמא ומשום לא יבא לוקה שתים ושתיהם[2] היו בבת אחת אבל טומאה לא משכחת לה שיתחייב שתים אם[3] התרו בו אל תטמא[4] ובסמוך מייתי מתני' לאותובי: **דאמר** רב הונא נזיר שעומד בבית הקברות והושיטו לו מתו. דעל [ד] הקברות הוא מוזהר כל"ג[5] או מת אחר ונגע בו חייב ואמאי הא מיטמא וקיימא ש"מ אפילו טומאה וטומאה: **איתיביה** אביי [ה] נזיר שהיה מת מונח לו על כתיפיו וכו' יכול יהא חייב ת"ל להחלו. [ו] בספרי' כתוב ת"ל לא יחלל וי"א דהא לא כתב[6] גבי אזהרת טומאה וגם בסמוך אמר בהדיא דלהחלו אתא לדרשא[7] ולהחלו בכהן כתיב ומדמי נזיר לכ"ג דלקמן פרק כהן גדול (דף מח.) למידין מהדדי (ג) לג"ש[8] אמו אמו: **א"ל**. רב יוסף ותקשה לך מתניתין דתנן היה מטמא כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא חייב על כל אחת ואחת אע"ג דמחולל ועומד: **אלא** קשיא. אלא ע"כ סמי הך ברייתא מקמי מתני': **לא** קשיא. אביי בא לתרץ מתני' וברייתא כאן שהוא[9] מחובר למת [והתרו בו] [ז] ומושיטים לו מת אחר לא מיחייב דה"ל [מחולל] ועומד: כאן שלא בחבורים. שפירש כבר מהמת והושיטו לו מת אחר[10] שפירש מן הראשון ואמרו לו אל תטמא אין כאן[11] מחולל ועומד [ח] ותוספת[12] אף בו ביום בשעה[13] שנוגע במת הנוגע [בו] יטמא שבעת ימים כדדרשינן בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לז:) כל אשר יגע בו הטמא יטמא שבעה ודיקרב [ט] מיסאב[14] ואחרי שפירש תוספת טומאה: **וטומאה** בחיבורין דאורייתא. כלומר וכי בעלמא [י] אשר נוגע וכי יהיה הנוגע טמא משום דיקרב בדיקרב דאורייתא: והאמר ר' יצחק בר יוסי [לא] אמרו טומאה בחיבורין. פירוש דיקרב בדיקרב אלא לענין תרומה וקדשים בזה אמרינן טומאה[15] שיהיה כנוגע[16] במת לטמא תרומה וקדשים אבל לנזיר לסתור ולהביא קרבן טומאה וכן לענין להמנע מעשות פסח לא העמידו דבריהן ואי דאורייתא מאי שנא: **בחבורי** אדם באדם. פי' ר"י שהשלישי הנוגע [כ] בנוגע במת דההוא ודאי מדרבנן טמא שבעה דכי אמר דיקרב בדיקרב דאורייתא דוקא דנגע בנוגע במת ובפ' אין מעמידין (גז"ש) אמר העיד יוסף בן יועזר דיקרב בדיקרב מסאב ופריך דאורייתא הוא כל אשר יגע בו הטמא יטמא ומסיק דאורייתא בחיבורין טמא שבעה שלא בחיבורין טומאת ערב ואתו אינהו וגזור אף שלא בחיבורין טמא שבעה ואתא יוסף בן יועזר ושרא ולפירוש ר"י [נפרש] דאורייתא בחיבורין היינו [ל] נגע בנוגע במת[17] אבל רש"י פירש התם ואתו אינהו וגזרו שלא בחיבורין אף אם פירש לגמרי: **מאי** שנא טומאה וטומאה דלא דהא מיטמא וקאי. ואין כאן תוספת [מ] [טומאה][18] קרינא ביה טומאה[19] הא מיטמא וקאי ודומיא[20] דטומאה וטומאה דלא לקי כגון מת על כתיפו והושיטו לו מת אחר קודם שפירש מן הראשון טומאה [וביאה] נמי היכא דמת על כתיפו והלך לאהל המת והתרו בו משום לא יבא ומשום לא יטמא הא מיטמא וקאי ואמאי לקי על הביאה ואי בנוגע במת ופירש ונכנס לאהל המת הא אפילו טומאה וטומאה לוקה שתים שהרי אין כאן מחולל ועומד: **[כאן** בבית]. נכנס בבית שבתוכו מת ולא נטמא קודם לכן אז לקי שתים על לא יטמא ועל לא יבא שביאה אל הבית בהו שתים עליו: **כאן** בשדה. כלומר כל טומאה וטומאה בלא אהל לא משכחת שיתחייב שתים בבת אחת שהרי אם נגע בב' מתים בבת אחת כולה חדא התראה היא דהתראה דלאו דטומאה דידיה[21] היא ואם היה טעון מת על כתיפו והתרו בו על הטומאה והושיטו לו מת אחר מחולל ועומד הוא ואין כאן תוספת טומאה מן השני. מהר"ס ופ"ה קשה להבין:

מקרא מלא דבר הכתוב. בנזיר לא יטמא להם במותם להזהירו על הטומאה וכשחזר ואמר כל ימי הזירו לה' על כל [א] נפשות מת לא יבא חזר והזהירו על ביאת אהל שבו מת לומר לך שאם ניטמא במת וחזר ונכנס באהל שיש בו מת חייב שתים: **אבל טומאה וטומאה.** אבל אם נטמא במת וחזר ונגע במת אחר בעוד שהוא נוגע במת ראשון אע"פ שהתרו בו אינו חייב אלא אחת דהא מיטמא וקאי: **דאמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר.** כלומר או מתו או מת אחר. והאי דקאמר מתו לאו דוקא שהוא אינו מותר ליטמא בשום קרוב שלו לא באביו ולא באמו: **חייב.** מלקות אף על טומאות שניהן: **איתיביה אביי כהן שהיה לו מת מונח על כתיפו כו' יכול יהא חייב ת"ל ומן המקדש לא יצא ולא יחלל.** וה"ה לכהן הדיוט ונזיר נמי: **שאינו מחולל.** שעדיין לא נטמא בו דיבר הכתוב לא יטמא ואם נטמא לוקה יצא זה שנוגע במת אחר שכבר הוא מחולל באותו מת שמונח על כתיפו. וש"מ דאילו בטומאה וטומאה אינו חייב וקשיא לרב יוסף דאחד נזיר ואחד כהן הדיוט ואחד כהן גדול כולן הוקשו לענין טומאה שלא ליטמא במת: **א"ל ותיקשי לך מתניתין.** אברייתא דהא תנן דאפילו בטומאה וטומאה חייב על כל אחת ואחת: **שלא בחיבורין.** דנגע במת זה והלך ונטמא במת אחר ודכוותה נמי במתני' דמיחייב על כל אחת ואחת כגון שנטמא בזה והלך ונגע במת אחר וכי תניא הכא דאינו חייב אלא אחת בטומאת חיבורין שבעוד שמונח לו מת על כתיפו נגע במת אחר וכדתני לה בהדיא דהכא הוא דאינו חייב אלא אחת דכטומאה אחת דמי הואיל ולא נסתלק מטומאה ראשונה: (ב) **וטומאת חיבורין.** מי הויא לה דאורייתא כחדא טומאה משום דהוי מחובר עדיין במת ראשון קאמרת לה דכי הדר נגע במת זה הויא לה לכולה חדא טומאה מדאורייתא: **והא אמר רב יצחק בר יוסף לא אמרו טומאה בחיבורין.** אם אדם נוגע ידו במת ואוחז בו וידו אחרת נתונה ביד חבירו לא אמרת שיהא גם אותו חבירו כמי שהוא מחובר ונוגע בטומאה זו אלא לענין קדשים ותרומה שאינו יכול לאכול בהן עד שבעה אבל לענין נזיר לסתור נזירותו ולהביא קרבן על הטומאה ולעושה פסח שלא לעשותו בשביל שהוא טמא לא (ג) אמרינן שתהא טומאה בחיבורין: **ואי אמרת דמדאורייתא.** הוי חשוב טומאת חיבורין כטומאה אריכתא: **מאי שנא.** נזיר ועושה פסח מקדשים ותרומה: ה"ג **כאן בחיבורי אדם באדם כאן בחיבורי אדם במת.** כלומר מי דמי ההוא בחיבורי אדם באדם שזה נוגע במת והוא בחבירו ומש"ה לא חשיבא ליה טומאת חיבורין לענין נזיר ועושה פסח [ב] אבל הכא טומאת חיבורי [אדם] במת הויא ומשום הכי הויא לה טומאת חיבור חשיבא כחדא ואינו חייב אלא אחת [ג] דהא מיטמא וקאי ואמר מר שמי שאינו מחולל יצא זה שהוא מחולל והוקשו נזיר וכהנים כאחת לענין הפרשת טומאה: **טומאה וביאה נמי הא מיטמא ליה.** קודם שנאהל באהל ואמאי מיחייב ואי נמי מכוין דנכנס באהל שהמת שם הוה ליה טמא וכי הדר נגע אמאי חייב: **כאן בבית כאן בשדה.** כי אמרינן אנן דחייב על הביאה ועל הטומאה כגון דנכנס בבית שהמת לתוכו דטומאה וביאה בהדי הדדי אתיין ואידך דאמרן יצא זה שמחולל ועומד כגון שנגע במת שבשדה והדר נכנס באהל שמת תחתיו דפטור לפי שכבר הוא מחולל ועומד:

בבית

מסורת הש"ס

א) נ"א נזיר, ב) [ע' תוס' שבועות יז. ד"ה מיהו], ג) נ"ל בג"ש,

גליון הש"ס

גמ' כאן שלא בחיבורין. עי' נדה ד' מ ע"א תד"ה ודלמא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ולא יחלל נמחק ונ"ב להחלו (וכמ"ש התוס'):

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה מקרא מלא וכו' על כל נפשות. תי' נפשות נמחק ונ"ב נפש. א"מ: ב] ד"ה ה"ג כאן בחיבורי אדם וכו' אבל הכא טומאת חיבורי אדם במת. נ"ב עי' א"מ: ג] באר"ד ואינו חייב אלא אחת. הס"ד: ד] תוס' ד"ה דאמר רב הונא וכו' ועל הקברות. תי' הקברות נמחק ונ"ב הקרובים. א"מ: ה] ד"ה איתיביה אביי נזיר. תי' נזיר נמחק ונ"ב כהן. א"מ: ו] באר"ד בספרים כתוב ת"ל לא יחלל וי"א. נמחק וי"א ונ"ב וזה אינו: ז] ד"ה לא קשיא וכו' מחובר למת והתרו בו ומושיטים. תי' והתרו בו נמחק והוי"ו של ומושיטים נמחק ונ"ב ולא. א"מ: ח] באר"ד אין כאן מחולל ועומד ותוספת. תי' ותוספת נמחק ונ"ב לא. ועוד נ"ב אלא תוספת טומאה אף בו ביום שהרי טמא שבעה בסופו ואחרי שפירש טומאת ערב כנ"ל: ט] ... י] ד"ה וטומאה בחיבורין דאורייתא כלומר וכי בעלמא אשר נוגע וכו' וכי יהיה הנוגע ... כ] ... ל] ...

הגהות התוספות

1. נ"ל אמר רבה אמר רב הונא. 2. נ"ל הואיל ושתיהם. 3. נ"ל אפילו אם כו'. 4. נ"ל אל תטמא אל תטמא. 5. כאן הוא סה"ד ומה"ד ומת אחר. כלומר או מת אחר כו'. כנ"ל. 6. נ"ל כתיב. 7. נ"ל לדרשא זו. 8. בס"א מג"ש. 9. נ"ל כאן בחיבורין בעוד שהוא מחובר כו'. 10. נ"ל עם פתח תחת האל"ף ותחת השי"ן. 11. בס"א איתא לא מיקרי. ותיבות אין כאן ליתא. 12. נ"ל דאיכא תוספת טומאה. 13. נ"ל שהרי בשעה. 14. נ"ל דיקרב בדיקרב מסאב שבעה ואחרי שפירש אינו טמא כי אם טומאת ערב ויש כאן תוספת טומאה. 15. נ"ל טומאה בחיבורין. 16. נ"ל שיהיה נוגע בנוגע כנוגע במת. 17. נ"ל ושלא בחיבורין היינו השלישי נוגע בנוגע בנוגע במת. 18. ... כאן תוספת טומאה ומחולל ועומד קרינא ביה. 19. ... 20. ... 21. ... גרילא. ותיבת דידיה נמחק.

והתרו בו אל תטמא חייב ב' דבטומאה ב' יש תוספת טומאה דבעודו מחובר למת אדם הנוגע בו טמא ז' ואחר שפירש אינו טמא בו כי אם טומאת ערב. כך פי' המפרשים שטה זו. וק' לי מדקאמר רבה טומאה וטומאה לא משמע דלית ליה כלל בטומאה ב' מלקיות דאם איתא דאית ליה אמורא הי"ל לפרש דבריו וע"ק דהל"ל א"ל ל"ק כאן בחבורין וכו'. הלכך נר' לפרש דרבה לית ליה כלל ב' מלקיות בטומאה ורב יוסף קאמר דמשכחת להו נמי בטומאה וכדמפרש בתוספת טומאה אלא קשיין אהדדי ל"ק כאן בחבורי' וכו' כל זה מדברי רב יוסף ולפ' דבריו דבחבורי' משכחת לה וטומאה בחבורים דאורייתא מה שהוא טמא ז' בעודו מחובר למת מן התורה הוא דקאמר דלוקה עליה: **לא אמרו טומאה בחבורי' אלא לתרומה** וקדשים. שלא יאכל תרומה וקדשים כל שבעה שהעמידו דבריהם במקום אכילת תרומה וקדשים שהיא מצות עשה: **אבל** לנזיר שיסתור **ולעושה פסח** שימנע מעשות פסח לא טמאוהו: **ואי הוי דאורייתא היאך** טיהרוהו חכמים: **כאן בחיבורי אדם באדם כאן** בחיבורי אדם במת. ראובן שנגע בשמעון בעוד שמעון נוגע במת טמא ז' מן התורה ובפ' אין מעמידין דריש ליה מכל אשר יגע בו הטמא. אבל ראובן שנגע בשמעון ושמעון בלוי ולוי במת טמא טומאת ערב מן התורה ומדרבנן טומאת ז'. **טומאה וביאה נמי** דומי' דטומאה וטומאה דלא לקי' כגון מת על כתפו והושיטו לו מת אחר דאין כאן תוספת טומאה: טומאה וביאה נמי אם היה מת על כתפו ונכנס לאהל המת לא לקי דהא מחולל ועומד ואין כאן תוספת טומאה: **כאן בבית.** אדם טהור הנכנס לאהל המת והתרו בו משום לא יבוא ומשום לא יטמא לוקה ב' ששניהם באו כא' ולא היה מחולל ועומד. **אבל בשדה** דליכא אהל לא משכחת שילקה ב'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

בבית נמי [א]כיון דאעיל ידיה איסתאב כי עייל כולי האי טמא הוא אלא אמר ר"א צירף ידו משום טומאה איכא משום ביאה ליכא וצירף גופו טומאה וביאה בהדי הדדי קאתו הא אי אפשר דלא עייל חוטמו ברישא ונחית ליה טומאה אלא אמר רבא הכניס ידו משום טומאה איכא משום ביאה ליכא הכניס גופו טומאה וביאה בהדי הדדי קא אתיין והא אי אפשר דלא עייל אצבעתא דכרעיה ברישא ונחת להו טומאה אלא אמר רב פפא א) [ב]כגון שנכנס בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע עליו את המעזיבה דטומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין מר בר רב אשי אמר א] [ג]כגון דעייל כשהוא גוסס ונפק נשמתיה אדיתיב דטומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין ת"ר [1]להחלו עד שעה שימות רבי אומר (א) [2]במותם יטמא עד שימות מאי בינייהו אמר ר' יוחנן משמעות דורשין איכא בינייהו ר"ל אמר גוסס איכא בינייהו למאן דאמר מלהחלו אפילו גוסס למ"ד במותם עד שימות אין גוסס לא ולמ"ד מלהחלו הכתיב במותם מיבעי ליה לכדרבי [ג]דתניא רבי אומר במותם אינו מטמא [ד]אבל מטמא בנגעתם ובזיבתם ולמאן דאמר במותם הא מיבעי ליה להאי סברא א"כ לימא קרא במות מאי במותם שמעת מינה תרתי ולמ"ד במותם הכתיב להחלו להחלו להכי הוא דאתא במי שאינו מחולל יצא זה שמחולל ועומד ולמ"ד מלהחלו הא מיבעי ליה להאי סברא א"כ לימא קרא להחל מאי להחלו שמעת מינה תרתי מיתיבי ג) [ה]אדם אינו מטמא אלא עד שתצא נפשו ואפילו מגוייד ואפילו גוסס ולמ"ד מלהחלו הא קתני דאינו מטמא לענין טמויי עד דנפקא נפשיה [ו]לענין אתחולי הא איתחיל:

אמר

בבית א]. אמאי חייב שתים הא לא אתיין בהדדי דכיון דעייל ידיה לאורחיה דאיניש בהכי איטמי ליה דכמאן דנגע בטומאת המת שבפנים דמי וביאה לא הוי עד דעייל כוליה גופיה: **אלא אמר ר"א צירף ידו.** כל היכא דהושיט ידו ליכנס תחלה: **משום טומאה איכא משום ביאה ליכא.** ולא הוי כמאן דאתיין טומאה וביאה בהדי הדדי ואינו חייב אלא אחת שהרי כבר מחולל ועומד הוא. אלא הכא במאי עסקינן דצירף גופו כלומר שהכניס כל גופו כאחד דטומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין: **צירף גופו.** לאו דוקא אלא איידי דאמר צירף ידו קאמר צירף גופו: **והא לא אפשר דלא עייל חוטמו ברישא.** משום דבולט מן הפרצוף דאורחיה דאיניש לכי עייל בביתיה דשוחה ראשו ברישא ונחית ליה טומאה ולא הויא ב] [ביאה] עד דעייל ליה כוליה וכי עייל כוליה גופיה הא מיטמי וקאי: **אלא אמר רבא הכניס ידו כו'.** אלא היכי משכחת לה כגון דהכניס גופו שנכנס כשהוא זקוף דאתיין להו טומאה וביאה בהדדי וחייב שתים: **ואכתי לא אפשר דלא עייל אצבעתא דכרעיה כו': כגון שנכנס.** לבית שבתוכה טומאת מת בשידה תיבה ומגדל: **ת"ר לא יטמא בעל בעמיו להחלו עד שעה שימות.** מותר לעסוק בו ואינו עובר עליו משום לא יחלל עד שעה שימות. והאי קרא קאי בכהן והוא הדין לנזיר: **רבי אומר לא יטמא להם במותם עד שימות.** והאי קרא בנזיר קאי והוא הדין בכהן: **משמעות דורשין.** דלמר משמע ליה מהאי קרא דעד שעה שימות אע"ג דעסיק ביה לא הוי מחולל (ב) ולמר מהאי קרא דלהחלו: **ור"ל אמר גוסס איכא בינייהו.** דלמאן דמשמע ליה מלהחלו אפילו בגוסס קאי בלא יחלל דכיון שהוא גוסס סופו להיות חלל דקי"ל (גיטין דף כח.) רוב גוססין למיתה וקאמר דלא יחלל כו' ולמאן דמשמע ליה מבמותם עד שימות אינו עובר בלא יטמא לא כהן ולא נזיר אבל בגוסס לית לן בה: **אבל מיטמא.** בין נזיר בין כהן בנגעם ובזיבתם ואינם עוברים במגע הזב לא משום לא יחלל ולא משום לא יטמא: **הא מיבעי ליה להאי סברא.** במותם אין מטמאין אבל מטמאין בנגעם ובזיבתם: **ולמאן דדריש ליה להחלו.** משום גוסס הא אתא נמי להכי למי שאינו מחולל: **א"כ.** דלא נדרוש ליה אלא חד טעמא נימא קרא ג]להחל דמשמע לענין מי שאינו מחולל ומדקאמר להחלו שמע מינה תרתי: **מיתיבי אדם.** הכי הויא רישא דברייתא ג] בהעור והרוטב: **מגוייד.** חתוך לאיבריו ואפילו הכי אינו מטמא וקשיא לר"ל דמשמע ליה מלהחלו דאפילו לגוסס אסור: **לא קשיא לענין טמויי.** הוא דלא מטמא עד שתצא נפשו ולא כשהוא גוסס אבל לענין אחולי מכיון דהוי גוסס קאי בלאו דלא יחלל:

אמר

בבית נמי כיון דאעיל ידיה אסתאב. דאהל המת כמליא טומאה דמי ומיד שהושיט ידו בפנים כאילו נגע במת ואכתי לא קרינן לא יבא וכי עייל כולי האי טמא[1] ומחולל ועומד הוא ואתרי[2] לא תמלא חיוב לא יבא עם לא יטמא [כיון][3] שהוא מחולל ועומד לא היה לנו ד] לרבות להחלו למעט מחולל ועומד הוא אלא לדרשה אחריתי כדבסמוך: **אלא** אמר ר"א צירף ידו לבית. כלומר שהכניסה לבית קודם לגוף משום טומאה איכא משום ביאה ליכא דמחולל ועומד: **צירף** גופו. כלומר היו ידיו לרופות ד) ושטופו'[4] לגופו ולא הכניסן תחילה טומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין ואומר הר"ס אף ע"ג דבית המנוגע אמר בפר' השוחט (חולין דף לג.) ידיו טמאות דרבנן אף כי מלורע מטמא באהל מ"מ אינו כ"כ כמו ה) מילי[5] טומאה שכמו כן בבית המנוגע הנכנס שם טמא אפילו לא נגע ואפ"ה נשנית במשניות דאם יש מחילה כל שהוא[6] למלורע לא יטמאנו ואילו בטומאת מת אף פותח טפח מביא הטומאה: **הא** א"א שלא עייל חוטמו ברישא. ונחת ליה טומאה: אלא אמר רבא הכניס ידו[7] משום טומאה איכא. פירוש משום דחוטמו עייל ברישא: **הכנים** גופו טומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין. כלומר שהיה כופה ראשו חוץ לבית כמו הלכוף כאגמון ראשו (ישעיה נח): **והא** לא אפשר דלא עייל אצבעא דכרעיה תחלה. ולא מצי לאוקמי [בבואו לבית ה]אחורנית דלא שמיה] ביאה כדאמר בפרק ב' דשבועות (דף יז:) ובפ"ק דחולין (דף י:) ולכולהו מצי למיפרך הא לא אפשר דלא עייל מיעוטא ברישא ומטמא ליה בטרם יכנס ו) כדרכו: **כגון** שנכנס בשידה תיבה ומגדל ובא אחר ופרע עליו המעזיבה דטומאה וביאה בהדי הדדי קא אתיא. וצ"ל [דהוא] מסייע להסיר המעזיבה דהא בהתרו בו למלקות איירי: **מר** בר רב אשי אמר כגון דעייל [כשהוא גוסס] ונפק נשמתא אדיתיב התם דטומאה וביאה בהדי הדדי קאתיא ו]: **מהכא** משמע. דכהן אסור ז] [ליטמא לאחרים אף כשהוא מטומא כבר] לקרוביו[8] ואף כי מחולל ועומד הוא דאף לפי דברי רבה אם פירש אסור ליטמא שהרי אחר שיפרוש ממתו ח] ילקה על שאר מתים ט] [אם] מאהיל עליהן וכן שמעתי מאשלי רברבי י] לשון ר"י שהנזיר יושב בבית והוא עם כזאת מת בבית שהוא שם: **להחלו.** בכהן הדיוט כתיב: **עד** שעה [שימות]. ולאפוקי מגוייד דלהחלו משמע לאחר שנעשה חלל: רבי אומר במותם. בנזיר כתיב לאביו ולאמו לא יטמא להם במותם: **אמר** רבי יוחנן משמעות [דורשין] איכא בינייהו. דהאי ממעט מגוייד וגוסס מלהחלו והאי מבמותם: **במותם** אין מטמא אבל מטמא בנגעם. אפילו[9] באחריני אינו מוזהר כ"א בטומאת מת שכתוב על כל נפשות מת לא יבא [גליון. כ] בת"כ [כתב] במותם לא יטמא אבל יושב הוא בהספד ובשורה: **אם** כן נימא קרא להחל מאי להחלו מיתיבי האדם אינו מטמא עד שתצא נפשו ואפילו מגוייד. פירוש לשון גודו אילנא (דניאל ד) מלא פלעים [ופגמים] והתם בפ' האשה (יבמות דף קכ:) [דייק] מהך ברייתא דמגוייד לא חיי ל] טמויי לא מטמא הא מחייא לא ופליגי ביה תנאי התם: **ולמ"ד** מלהחלו הא קתני ואינו מטמא עד שימות. מכל מקום[10] נדרש לאו דלא יטמא כאילו סמכו[11] להחלו להזהירו אף[12] גוסס משום חילול והוי מצי לשנויי דהך מ] ז) ברייתא כו'[13]: **ומהכא** שמעינן דכהן אינו מוזהר על הגוסס דקי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל ומיהו בה"ג גריס אביי במקום רבי יוחנן ורבא במקום ר"ל ולפ"ז הלכה כרבא לגבי דאביי [ולרבא פליגי רבי ורבנן[14] ואית לן ס) הלכה כרבי מחבירו [ולא מחביריו נמלא] יהא כהן מוזהר על גוסס:

נקטע

א) לעיל יז:, ב) לקמן מח., ג) אהלות פ"א מ"ו [יבמות קכ:], ד) נ"ל ופשוטות, ה) נ"ל מלית, ו) נ"ל רובו, ז) [נ"ל מתני'], ח) עירובין מו:, ט) ויותר נראה דתיבת כו' נ"ל כרבי וא"ש טפי. הגהות מראה כהן להר"ב הכהן זצ"ל.

תורה אור השלם

1. לֹא יִטַּמָּא בַּעַל בְּעַמָּיו לְהֵחַלּוֹ: ויקרא כא ד
2. לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לֹא יִטַּמָּא לָהֶם בְּמֹתָם כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל רֹאשׁוֹ: במדבר ו ז

נוסחת הריב"ן

א] נמי: ב] לאלו דמשמע בין לענין מי שאינו מחולל שלא יגע לגוסס דמשמע לאלו כמו חלל חרב ומדקאמר להחלו וכו':

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבי אומר לא יטמא להם במותם עד שימות: (ב) רש"י ד"ה משמעות וכו' לא הוי מחולל ועומד מהאי קרא להחלו ומר משמע ליה מאידך קרא דעד שעה שימות הס"ד ואח"כ מ"ה ור"ל אמר וכו' ולא נזיר עד שימות אבל בגוסס:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' כגון דעייל כשהוא גוסס. נ"ב עי' א"מ: ב] רש"י ד"ה והא וכו' ולא הוה טומאה ביאה כצ"ל: ג] ד"ה מיתיבי וכו' דברייתא בהעור והרוטב. תיבות בהעור והרוטב נמחקו וצ"ב. עי' ביבמות דף קכ ע"ב: ד] תוס' ד"ה בבית וכו' לא היה לנו לרבות. מן לרבות נמחק וצ"ב לדרוש: ה] ד"ה והא וכו' לבית אחורנית כל"ל, נ"ב עי' א"מ: ו] ד"ה מר בר רב אשי וכו' הדדי קאתיא. נ"ב פי' שכמזיר יושב בבית והיה מת בעת הזאת מת בבית שהוא שם כצ"ל. א"מ: ז] ד"ה מהכא משמע דכהן אסור ליטמא וכו' כבר לקרוביו. מן תי' ליטמא עד לקרוביו נמחק וצ"ב ליכנס לבית הקברות אף לקרוביו שם שמטמא בהו כצ"ל. א"מ: ח] באו"ד שהרי אחר שיפרוש ממתו ילקה. תי' ילקה נמחק וצ"ב ילך: ט] באו"ד על שאר מתים אם מאהיל. תי' אם נמחק וצ"ב ומאהיל וכו' וכן שמעתי מאשלי רברבי מן וכן עד רברבי נמחק וצ"ב וכן שנינו באבל רבתי בפ"ה כצ"ל. א"מ: י] באו"ד לשון ר"י שהנזיר יושב בבית וכו' שהוא שם. נ"ב מן שהנזיר עד שם כל זה נמחק ומקומו לעיל בד"ה מר בר רב אשי וכאמור שם על הגליון: כ] ד"ה במותם וכו' גליון בת"כ כתב. תיבות בת"כ כתב נמחקו וכ"ה בספרי כתוב וכ"ה ג"כ ברכה פ' נשא. א"מ: ל] ד"ה א"כ וכו' מהך ברייתא דמגוייד לא חיי טמויי לא מטמא הא מחייא לא. מן תי' טמויי עד לא נמחק: מ] ד"ה ולמ"ד וכו' והוי מצי לשנויי דהך ברייתא כאידך תנא ט) כצ"ל. א"מ:

[א מיי' פ"א מהל' טומאת מת הל' יא:]
עג ב ג מיי' פ"ה מהל' נזירות הלכה יח ופ"ג מהל' אבל הל' ו:
עד ד מיי' פט"ו מהל' טומאת אוכלין הלכה ט:
עה ה מיי' פ"א מהל' טומאת המת הל' טו [טוש"ע יו"ד סי' שעו]:
עו ו טוש"ע שם:

הגהות התוספות

1. נדל"ל וכי עייל כוליה בתר הכי טמא כו'. 2. צ"ל ואחרי כי לא. 3. תיבת כיון נמחק. ונ"ל כי אם כשהוא. 4. צ"ל ותכופים. 5. צ"ל אינו כ"כ כמאן דמלי. 6. תיבת כל שהוא נמחק. ונ"ל עשרה טפחים בית. 7. נדל"ל הכניס חוטמו בין בגמ' בין ברש"י בין בתוס'. 8. צ"ל מהכא משמע דכהן אסור ליכנס בבית הקברות אף לקרוביו שהוא מותר ליטמא בהו, ואף כי כו'. 9. צ"ל תימה הא אפילו כו'. 10. צ"ל ומשני לענין טמויי כו' ומכל מקום. 11. צ"ל כאילו סמכו לולא להחלו והרי הוא כאילו כתב לא להחלו. 12. צ"ל על. 13. צ"ל כרבי. ותיבת כו' נמחק. 14. צ"ל פליגי רבי ורבנן בגוסס.

מוסף רש"י

כגון שנכנס בשידה תיבה ומגדל. שמפסיק בינו לבין הטומאה ומד בעודו בשידה שהוא טהור ואח"כ בא חברו ופרע את המעזיבה שהוא תחתיו, שהיתה השידה תחת מעזיבה (לעיל יז:).

פי' הרא"ש

דאם נגע בב' מתים בבת א' והתרו בו על שניהם לא לקי אלא א' דשם נגיעה הכל אחד: ופריך בבית נמי היכי משכחת שיבואו שניהם באחד דכיון שהכניס ידו לבית [אף דעדיין לא] נכנס כל גופו כאילו נגע באצבעו במת דביתא כמאן דמלייא טומאה דמי ומשום לא יבוא ליכא עד שיכנס רוב גופו ונמצא כבר מחולל ועומד הוא: ומשני דאי צרף ידו פי' פירוש כשהכניס ידו תחלה לבית משום ביאה ליכא: צירוף גופו. פי' שהיו ידיו צרופות ותכופות לגופו חייב ב': והדר תו פריך אפילו צירף גופו **אי אפשר דלא עייל חוטמו ברישא** ונטמא כל גופו קודם שיכנוס רובו: ומשני הכניס ראשו ודאי ליכא משום ביאה הכניס גופו כגון שעקר ראשו לאחוריו ונכנס רוב גופו א) קודם שנכנס חייב ב'. והדר תו פריך **אפילו** הכניס גופו א"א דלא עייל **אצבעותיו דכרעיה ברישא.** ולא מצי לאוקומה כגון שנכנס דרך אחוריו שאין זה דרך ביאה כדאמר פ"ק דחולין ובפ"ב דשבועות ולכולהו הוה מצי למיפרך מדעייל מיעוט גופיה איטמי ליה ומשום ביאה ליכא עד דעייל רוביה: **ובא חבירו ופרע עליו את המעזיבה.** וצ"ל שהוא בעצמו סייע לו דאי לא עביד מעשה לא לקי וחייב דאמר היינו מלקות: **דעייל כשהוא גוסס וכו'** וצ"ל דס"ל דהתראת ספק שמה התראה. ולי נראה כיון דרוב גוססים למיתה לא הוי התראת ספק ולהכי נקט כשהוא גוסס ולא קאמר כשהוא חולה. ומכאן יש ללמוד דכהן אסור ליכנוס לבית הקברות אפילו לקרובים שמטמא להם שהרי אחר שפירש ממנו אמרינן הכא שהוא לוקה כשהוא נוגע או מאהיל על אחר: **להחלו עד שעה שימות.** לאפוקי מגוייד וגוסס דלהחלו משמע אחר שנעשה חלל: **משמעות דורשים איכא בינייהו.** תרוייהו סברי לאפוקי מגוייד וגוסס ומר דריש ליה מהאי קרא ומר מהאי קרא: **מ"ד מלהחלו אפילו גוסס.** דשפיר מקרי חלל כיון דרוב גוססים למיתה: **אבל מטמא הוא בזיבה ובנגעים** אם היה אביו זב או מצורע: **א"כ לימא קרא להחל** דשמעינן גוסס דחשיב חלל: **ואפילו מגוייד.** מחותך לאיברי' ל' גודו אילנא: **לענין אתחולי הוא דאתחיל.** נהי דגלי במותם שאינו מטמא עד שימות ואינו לוקה משום לא יטמא מ"מ לוקה משום להחלו דכיון דסמוך ללא יטמא דרשינן נמי לאו אלהחלו כאילו כתיב לא יטמא בעל בעמו ולא להחלו דהיינו גוסס שאינו ראוי לחיות. ומהכא שמעינן דכהן אינו מוזהר על הגוסס דקי"ל כר"י לגבי ר"ל דאמר משמעות דורשים איכא בינייהו ובין לר' ובין לרבנן אינו מוזהר עליו עד שימות. ומיהו בה"ג גורס אביי במקום ר"ל ולפ"ז הלכה כרבה לגבי אביי ולרבה פליגי ר' ורבנן בגוסס ואין הלכה כר' מחביריו נמצא כהן מוזהר

א) אולי צ"ל קודם שהכניס ראשו חייב ב' וכו' ונראה דרבינו גרס בדברי רבא הכניס ראשו משום טומאה וכו': ב) לפנינו הגירסא בבה"ג רבא וכ"ה בתוס' כאן ד"ה ומהכא וע"ש בבה"ג דפסק כרבי משום דסתם מתני' אתיא כוותיה ודברי רבינו והתוס' כאן צ"ע.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות